

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Communem Scholasticorum sententiam ad affirmantem partem accedere.
membrum 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

xiliis gratiæ, & consensus liberi arbitrij, quo Deo consentit ad illos excitanti, mouenti & cooperanti: spectati verò præcisè quatenus sunt à Deo efficien- ter, à quo habet vt supernaturales sunt, & quales ad salutem sunt necessarij, dicuntur influxus, & cooperatio Dei cum libero nostro ad eisdem actus arbitrio: in re tamen nullus effectus, nullaque actio aut ratio formalis actionis vel affectus est, quæ sit à libero arbitrio, & non simul ac præcipuè sit à Deo cooperante & coadiuuante, quin potius totus effectus, totaque actio, totalitate vt vocant effectus, & est à Deo, & ab arbitrio nostro: tanquam à duabus partibus vnus integræ causæ, tam actionis quam effectus: non secus ac quando duo agentia mouent mobile aliquod, quod neutrum eo influxu, quo actu influit, illud moueret, nisi cooperante alio, vniūque illorum agentium magis ac principalis influit quam aliud. Quemadmodum enim tunc nihil est in eo motu, quod non sit ab vnoquoque illorum mouentium, sed partialiter partialitate causæ, & non effectus, quia totus effectus est ab illo, sed cooperante simul alio, influxusque maior vnus illorum mouentium in eum motum non est aliud, quam motus ipse spectatus vt præcisè ab illo maiori vi emanat, sed cooperante simul alio: & influxus minor alterius mouentium non est aliud, quam idem ipse motus spectatus præcisè vt minori vi ab eo emanat, sed coadiuuante plus altero: ita res habet in proposito. Quòd fit, vt quando cum Concilio Tridentino dicimus, arbitrium nostrum liberè consentire Deo mouenti, excitanti & cooperanti ad eiusmodi supernaturales actus, vel (quod idem est) influere in illos, & cooperari ad illos, non excludamus adiutorium & cooperationem diuinam, quin potius illam præsupponamus: sed explicamus solum modum quo, Deo simul cooperante, arbitrium nostrum liberè in eisdem actus influat ac cooperetur, comparando præcisè eisdem actus cum arbitrio nostro, quatenus est partialis, minūque principalis efficiens causa eorumdem actuum. Eodēque modo spectamus vsum liberi arbitrij nostri ad eisdem actus. Atque in hunc modum in posterū accipiantur, quæ à nobis his de rebus dicuntur. Licet enim conabimur semper cautè loqui, superfluum tamen ac molestum esset, hæc eadem in singulis propositionibus inculcare. Multique ex iis, qui nos diligunt, & quibus nostra probantur, vitiō nobis aliquando vertunt, quòd dum plus iusto cauti esse volumus, nōsque explicare fatagimus, obsecram molestamque orationem reddamus. Aliquid tamen parcendum est, in explicandis præsertim ad eò subtilibus & abditis mysterijs, & de quibus tanta semper fuit controuersia, ac sunt, quæ, diuino adiutorio freti, in hoc opere tradere intendimus.

DISPUTATIO XIII.

De spe, & cur necesse non sit seorsim à contritione de dilectione Dei agere.

De spe & alijs actibus, qui vltra fidem ad iustificationem adulti concurrunt, necesse non erit dicere modò, quibus auxilijs gratiæ præuenientis & excitantis euehantur ad supernaturale esse, quale ad iustificationem est necessarium. Tum quia ex iis, quæ de fide, & permixtim de contritione & attritione disputationibus præcedentibus dicta sunt, id facile intelligitur: tum præcipuè, quoniam, vt disputatione octaua dictum est, id copiosè & exactè inferrius suo loco est explicandum.

Molina in D. Thomam.

A De spe, quòd ad actus substantiã attriuet, non erit opus, post ea quæ de fide dicta sunt, longam disputationem texere. Quis enim facillè concedet, præexistente intellectu assensus, quo reuelatis assentimur, in facultate liberi arbitrij cum solo concursu generali Dei esse, elicere actum, non quidem supernaturalem, & qualis ad salutem est necessarius, sed merè naturalem sperandi à Deo, quæ ab eo reuelata ac promissa sunt nobis, atque ad eò qui dicitur spes, non quidem Christiana, sed quoad substantiam actus. Etenim in eo actu non plus difficultatis est, quam in actu assentiendi reuelatis, imò multò minùs. Præexistente namque actu, quo assentimur vera esse, quæ promittuntur, facilius circa ea ex nostris viribus elicere possumus actum sperandi, quam primum actum, quo, tum eadem, tum pleraque alia, vera nobis esse persuademus. Quòd si, vt Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 9. affirmat, in Hæreticis & Schismaticis esse potest, & nostra tempestate est fiducia, qua certò, & sine dubitatione existimant remissa sibi esse peccata, quasi, qui hoc non credit, intrepidèque sibi persuadet, de promissis, deq; mortis & resurrectionis Christi efficacia dubitet (quam tamen nemo dicit supernaturali Dei auxilio eos elicere) quanto maiori ratione concedendum est, solis liberi nostri arbitrij viribus & concursu Dei generali elici posse actum spei, non Christianæ, sed merè naturalem: Adde, Iudæos & hæreticos idem à Deo sperare, quod nos speramus: cum tamen nemo dicere possit, supernaturaliter à Deo adiuuari eos vt id sperent. Iam verò de dilectione Dei non est quod seorsim à contritione disseramus: cum contritio eam includat. Quare ex iis, quæ disputatione septima explicanda proposuimus, solum superest examinandum, quod quæstione sequenti proponitur.

DISPUTATIO XIV.

Vtrum liberum arbitrium cum solo concursu generali attritionem, ac contritionem, quoad solam actus substantiam, elicere valeat.

Disputationem hanc, quòd dilucidior sit, ac ne tedium longitudine generet, in aliquot membra partiemur.

MEMBRVM I.

Communem Scholasticorum sententiam ad affirmantem partem accedere.

Negari non potest, complurium esse Scholasticorum sententiam liberum nostrum arbitrium cum solo concursu generali Dei elicere posse non solum actum attritionis naturalem, id est, dolorem de peccatis ex Dei timore cum proposito amplius non peccandi lethaliter, sed etiam actum contritionis naturalem, qui idem propositum non peccandi amplius lethaliter includat. Eam namque affirmant Scotus in 4. dist. 17. qu. 2. art. 5. & 2. de natura & gratia sub finem cap. 14. vbi addit: *Existen- tem in peccato lethali posse ex suis viribus naturalibus elicere, quoad substantiam actus, quomocunque actum, quem is valet elicere, qui in grava est constitutus.*

Q99

Idemque

Spei actum quoad solam substantiam, elicere potest homo cum solo concursu generali Dei.

Idemque affirmat primo de natura & gratia ca. 22. A
Canus item in relectione de poenit. fol. 121. iuxta
editionem Salmanticensis anni 1550. eam tamen
appellat attritionem ex amore naturali Dei super
omnia solis verbis ab aliis differens, Caietanus qu. 1.
de contritione, Scorius in 4. dist. 14. qu. 1. Gabriel in
3. d. 27. qu. 1. & in 4. d. 14. qu. 1. art. 2. conclusione 5. &
art. 3. dubio 2. cum Ochamo & Petro de Aliaco,
quos citat, Marfilius in quarto qu. 10. art. 1. parte 2.
Paludanus in 4. d. 14. qu. 2. & Richardus eadem d. art.
4. qu. 1.

In eadem sententia est D. Thomas in quarto d. 17.
qu. 2. art. 1. quæstioncula prima ad sextum, quem eo
consilio postremum inter eos, qui hanc sententiam
apertè docent, commemoro, quod eius verba &
doctrina sint paulò accuratius expendenda. Is loco
citato in hunc modum scribit: *Ad sextum, inquit, di-
cendum, quod contritio est à solo Deo quantum ad for-
mam, qua informatur: sed quantum ad substantiam
actus est ex libero arbitrio, & à Deo, qui operatur in
omnibus operibus & natura, & voluntatis.* Ecce, non
aliter arbitrat D. Thomas Deum concurrere cum
voluntate humana, liberòve arbitrio ad eliciendam
contritionem quoad substantiam actus, quam con-
currat cum agentibus naturalibus ad opera natura-
lia: constat autem ex doctrina Divi Thomæ, & com-
muni omnium sententia, Deum cum agentibus natu-
ralibus ad opera naturalia concurrere solo con-
cursu generali. Illud præterea meminisse oportet,
ex sententia D. Thomæ formam contritionis esse
caritatem supernaturalem & gratiam, à qua dolor de
peccatis meritorius est vita æterna; & à qua idem
dolor efficienter emanat: eoque caritatis influxu ef-
ficatur supernaturalis, non verò per aliud auxilium
supernaturale præuium. Id quod apertè docet, tum
prima secunda qu. 13 art. 8. & aliàs sæpè, tum etiam
in quarto art. 1. citato, quæstionc. 3. Atque inde ter-
tia illa quæstioncula in corpore, & in responsioni-
bus ad argumenta vult: idèd actum attritionis, hoc
est, dolorem de peccatis sine caritate supernaturali
& gratia, fieri non posse contritionem, ita ut idem
actus numero vno tempore sit attritio, & alio se-
quenti contritio, quia per aduentum caritatis su-
pernaturalis, qua informatur & efficitur contritio,
fortitur novam speciem actus distinctam à præce-
dente: eò quod præcedens actus attritionis esse
naturalis, adueniente autem caritate, & influente
cum libero arbitrio in illum, efficitur actus super-
naturalis qui contritio dicitur: actus autem natu-
ralis & supernaturalis esse nequeunt eiusdem spe-
ciei, ac proinde nec idem numero. Atque hoc pla-
nè est quod docet apertè in responsione ad ter-
tium eiusdem quæstionculæ: vbi actum à libero ar-
bitrio cum solo concursu Dei generali profectum,
atque ad eò naturalem, appellat attritionem: adue-
niente autem caritate supernaturali & gratia, actum
supernaturalem, qui (conante eodem modo ex par-
te sua libero arbitrio) resultat, appellat contritio-
nem, affirmatque esse speciem distinctam à præce-
dente: eò quod supernaturalis sit ex concursu, in-
fluxuque caritatis in illum in genere cause efficien-
tis. Qua in quæstione, si rectè res expendatur, ferè
numquam distinguit attritionem à contritione,
quod contritio sit dolor de peccatis ex amore Dei,
& attritio ex timore, sed ex eo, quod vnus actus
sit naturalis, alius verò supernaturalis ex influxu
caritatis supernaturalis. Iuxta quem loquendi mo-
dum Canus dolorem de peccatis propter Deum,
ex solo amore naturali profectum, appellat attri-
tionem. Vnde in secundo argumento sed contra,

eiusdem quæstionculæ tertie in confirmationem
opinionis, quam in corpore quæstionculæ amplecti-
tur, argumentatur D. Thomas in hunc modum: Na-
turalia non fiunt gratuita: sed naturale dicitur quod
est ante gratiam, & sic attritio inter naturalia com-
putatur: ergo non potest fieri contritio, cum sit gra-
tium bonum. Dixit, D. Thom. in ea quæst. 2. ferè
numquam distinguere attritionem à contritione,
quod contritio sit dolor de peccatis ex amore Dei,
& attritio ex timore: quoniam in primo argumento
sed contra eiusdem quæstionculæ 3. citata meminit
etiam illius speciei attritionis, quæ ex timore ferè
proficiscitur: argumentatur enim in hunc modum.
Quorum principia sunt diuersa omnino eorum non
potest fieri vnum, id quod est alterum: sed attritionis
principium est timor ferulis, contritionis autem ti-
mor filialis, ergo attritio fieri non potest contritio.
In eadem dist. & qu. art. 2. quæstioncula 6. in corpo-
re hæc verba scribit D. Thomas: *Ad sextam quæsti-
onem dicendum, quod contritio potest dupliciter conside-
rari, scilicet quantum ad sui principium, & quantum ad
terminum: dico principium contritionis, cognitionem
qua quis cogitat de peccato & dolo, & si non dolore con-
tritionis, saltem dolore attritionis: terminus autem con-
tritionis est, quando dolor ille iam gratia informatur.*
Hactenus D. Thomas. Ex quibus omnibus luce cla-
rius est manifestum, D. Thomam eo loco cum com-
muni aliorum Doctorum sententia consentire. Ne-
que tertia parte quicquam scripsit, quod huic do-
ctrina refragetur.

Eandem sententiam innuit D. Bonaventura in
4. dist. 17. art. 2. quæst. 3. Eandem quoque innuit
Vega super Concilium Tridentinum lib. 6. cap. 37.
dum affirmat, esse sæpè in hæreticis, & aliis infide-
libus actum, quo in genere volunt Deo, in omni-
bus placere, in nulloque displicere, atque eodem
hoc ipsum statuunt in posterum præstare: eo tamen
actu, ait, eos in gratia non reponi, eò quod non ex-
cuserentur per ignorantiam à culpa lethali suorum
errorum. Quare proculdubio censet, viribus na-
turæ esse posse actum; quo quis in genere dolere de
peccatis, quæ in Deum commisit, & quo in gene-
re statuatur, eum amplius lethaliter non offendere,
imò verò quo quasi habitualiter simul paratus sit
relinquere peccatum & errorem, in quo obigno-
rantiam, quam tamen vincete valeat, perillit, mo-
dò ei constaret id peccatum esse, Deoque displicere.
Idem prorsus docet Victoria in relect. de po-
est. Ecclesiæ, quæstione 2. num. 9. de contritione
differens.

Denique neminem hæctenus me legisse memini,
ex doctoribus Soto & Cano antiquioribus, qui huic
communi opinioni aduerferent, modò Maiorem in
quarto dist. 14. quæst. 1. excipias, qui ex eo capite
anceps est, an contritio sine speciali auxilio Dei eli-
ci valeat, quod cum Gregorio Ariminensi in eam
partem propendat, quæ astringit, actum moraliter
bonum elici non posse absque speciali auxilio Dei,
contritio autem, quæ dispositio vltima est ad gra-
tiam, esse debeat actus moraliter bonus. At for-
tè neque Maior, neque Gregorius, neque Capreco-
lus negabunt, elici posse quoad substantiam actus,
dummodò aliqua careat circumstantia necessaria,
ut sit actus bonus moralis. In eo tamen nonnulli
ex Doctoribus citatis, qui communem hanc do-
ctorum sententiam affirmant vehementer errant,
meritoque ab aliis reprehenduntur, quod cre-
dant, dolorem ex solis naturalibus elicium suffi-
cientem esse dispositionem ad gratia infusionem:
cum tamen contrarium colligatur ex Scripturis
sanctis.

sanctis, definitumque sit in Concilio Tridentino scilicet. cap. 5. & can. 3.

Ratio verò, quæ communi Doctorem sententia patrocinaur, hæc est: Quia, præexistente maximè lumine fidei, quo agnoscimus Deum conditorem nostrum, innumeratæ & maxima beneficia, tum naturæ, tum gratiæ, quæ in nos contulit vsque ad proprii sanguinis in cruce effusionem, quo insuper cognoscimus iustis sempiternam felicitatem, impis verò ignem sempiternum, extremamque miseriam esse propositam, lethale autem peccatum tam extremum esse malum, adeoque diuinam maiestatem offendere, vt vel vnum sit satis, vt qui illud commiserit, nisi de eo doleat statuatque nihil tale deinceps committere, supremam amittat felicitatem, in extremamque incidat miseriam, proculdubio tã potes est hæc cogitatio ad excitandam & permouendam voluntatem, vt liberum arbitrium eius, qui hæc sibi persuaferit, atque proprio acumine, aut alterius suggestione & hortatu rem attentè considerauerit, cum solo concursu generali Dei elicere valeat, intuitu quidem extremorum, in quæ aliàs incidet, dolorem seu detestationem suorum scelerum cum proposito cauendi in posterum omnia peccata lethalia, in quo consistit attritio quoad substantiam actus, intuitu verò bonitatis ac beneficiorum Dei, similem detestationem ac propositum, in quibus posita est ratio contritionis, quoad substantiam actus, insufficientis ad salutem, eò quod peculiari impulsu Spiritus sancti excitata non sit, nec effecta. Ex his etiam, quæ mox addemus, corroborabitur hæc complurium Scholasticorum sententia.

MEMBRUM II.

Contraria sententia, eiusque fundamenta explicantur.

Contraria sententia.

Non desunt hæc temporibus, qui periculosam, quin & errori proximam celebrem hanc Scholasticorum sententiam arbitrentur etiam si sermo esset de viro Catholico, qui in eo esset lethali peccato, quod neque fidei, neque spei aduerfaretur, de quo sermo est in ratione proximè confecta. Ad hoc asserendum sequenti innituntur fundamento.

Fundamentum illius.

Propositum in genere non peccandi deinceps lethali, quod ad rationem attritionis aut contritionis quoad substantiam actus requiritur, esse debet propositum efficax, quod planè inter opera difficilia computari debet: homo autem in statu naturæ lapsæ nihil difficile sine speciali auxilio Dei potest efficere: quare licet ad propositum inefficax satis sit concursus Dei generalis, ad efficax tamen omnino est necessarium auxilium Dei particulare.

Sotus adducitur pro eadem sententia.

Arbitrantur verò Sotum huius esse sententiæ, eò quod primo de natura & gratia c. 22. dicat, sicut Adam in statu innocentia cum solo concursu Dei generali poterat diu implere omnia præcepta: ita cum eodem solo concursu potuisset vnico actu se & omnia sua verè referre in Deum: de homine verò naturæ lapsæ subiungat, sicut cum solo concursu generali Dei non potest diu seruire omnia præcepta, quin aliquid transgrediat, ita neque cum eodem concursu posse vnico actu mentis verè referre se in Deum: quippe cum sine speciali auxilio Dei non possit non incidere in lethalem culpam, que contra Dei sit amicitiam. Idem inferius repetit, nos videlicet cum eodem concursu non posse legitime referre omnia in Deum.

Molina in D. Thom.

A Bartholomæus Medina ad art. tertium quaest. 109. primæ secundæ D. Thomæ videtur esse in hac sententia. In primis namque, cum D. Thomas eo art. doceat, hominem in statu naturæ integræ nõ indiguisse auxilio peculiari ad diligendum Deum naturaliter super omnia, hominem verò in statu naturæ lapsæ eo ad id egere, Bartholomæus Medina meritò interpretatur Diuum Thomam, vt intelligatur de dilectione, quæ includit obseruationem omnium mandatorum quæ ad legem naturalem, finètiq; hominis naturalem, spectant, idque non ad breue aliquod tempus, sed ad longum, per totamque periodum viæ à puncto, quo quisque diligere incipit. Haud enim secus de dilectione naturali Dei super omnia loquendum est, quàm de supernaturali: iuxta morem autem loquendi Scripturarum sanctarum, ea est supernaturalis dilectio Dei super omnia ad vitam æternam consequendam necessaria, quæ includit obseruationem mandatorum omnium vsque ad finem viæ. Id quod satis constat ex illo Ioan. 14.

Qui habet mandata mea & seruat ea, ille est, qui diligit me: qui autem diligit me, diligitur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei me ipsum. Et infra: *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit.* Ad Rom. 13. *Qui diligit proximum, legem impleuit.* Et commemoratis mandatis, quæ ad proximi dilectionem spectant, addit: *Et si quod est aliud mandatum in hoc verbo instauratur, Diliges proximum tuum sicut te ipsum.* Et concludit, *Plenitudo ergo legis est dilectio.*

C *1. Ioan. 2. Qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est, & in hoc veritas non est: qui autem seruat verbum eius, in hoc charitas Dei perfecta est.* Et cap. 5. *In hoc cognoscimus quoniam diligimus nos Deum, cum Deum diligamus, & mandata eius faciamus: hæc est enim charitas Dei vt mandata eius custodiamus.* Eodem modo interpretatur Diuum Thomam Caietanus (tameñ subobscure) ad eundem art. Sotus de natura & gratia locis citatis, & alij discipuli D. Thomæ. Ac sanè eam esse mentem Diui Thomæ eo loco, constat ex ratione, quam reddit, cur homo in statu naturæ lapsæ diligere nequeat naturali dilectione Deum super omnia absque speciali auxilio Dei, vt poterat in statu naturæ integræ: *Quoniam, inquit, deficit ab illa dilectione secundum appetitum voluntatis rationalis, qua, propter corruptionem naturæ, sequitur bonum priuatum, nõ sanetur per gratiam: voluntatem autem sequi bonum priuatum contra legem Dei affirmat D. Thomas esse, nõ diligere Deum super omnia ea dilectione, quæ obseruationem mandatorum Dei naturalium includit. Cum verò constet voluntatem, quoties bonum priuatum contra legem Dei sequitur, liberè illud eligere, eaque ratione peccare dum à dilectione Dei super omnia desistit, integrumque illi suæ naturæ relictæ esse, non eligere quodcumque priuatum bonum in particulari sibi oblatum, sanè Diuus Thomas loquitur de dilectione naturali Dei super omnia, quæ includit obseruationem mandatorum Dei, non in vno aut altero temporis momento, sed ad longum tempus, vt prædicti Doctores eum interpretantur.*

D Deinde Bartholomæus Medina, arbitrans se contentaneè loqui ad hanc doctrinam Diui Thomæ, distinguit loco citato duplicem actum dilectionis Dei. Vnum, quo quis velit Deo placere in omnibus & super omnia voluntate inefficaci & imbecilla, quæ appellari consuevit velleitas, & explicatur his verbis, *Vellem in omnibus & super omnia Deo placere.* Alterum verò, quo quis vult Deo placere in omnibus & super omnia, voluntate absoluta & efficaci,

Bartholomæi Medina sententia. Efficax dilectio naturalis Dei super omnia exigit obseruationem mandatorum omnium naturalium.